

Το συλλογικό και οικογενειακό σφαγείο

Μισέλ Φάις «Εξουθένωση - Ντοκιμαντέρ ονείρων», εκδόσεις Πατάκη, 2022

«Γιατί οι ιστορίες μας σκέφτονται πριν τις σκεφτούμε, μας/ αναζητούν πριν τις αναζητήσουμε, μας νοιάζονται πριν/ τις νοιαστούμε, γιατί οι ιστορίες που λέμε είμαστε εμείς/ ακόμη και οι ιστορίες που δεν λέμε είμαστε εμείς/ [...] Όπως όταν νιώθουμε εκμηδενισμένοι/ Και ακούμε ακόμη και την τεταμένη σιωπή των πραγμάτων»

«Εξουθένωση», *Untitled*, σελ. 191

Μετά το «Caput mortuum (1932)», ο Μισέλ Φάις επανέρχεται μέσα στο 2022, με μια εκτενή συλλογή από διηγήματα, εβδομήντα δύο ιστορίες με έντονο το θεατρικό και κινηματογραφικό στοιχείο, όπου οι ομιλούντες (και τα ομιλούντα) φαίνεται να κινούνται προς την πλευρά της ασυνενοησίας και της σιωπής, μάταια προσπαθώντας να συνυπάρξουν. Στην *Εξουθένωση*, που κάθε άλλο παρά τυχαία φέρει στην προμετωπίδα τη φράση του Λούντβιχ Βιτγκενστάιν «Γιατί να φοβάται κανείς μια αντίφαση περισσότερο από μια ταυτολογία;» [1] μέσ' από μια πανοπερμία αναπάντεχων διαλογικών μικροαφηγήσεων και λίγο ως πολύ σουρεαλιστικών αλλά και σκληρά ρεαλιστικών μικροεπεισοδίων από όλα τα μέρη του πλανήτη (ή αλλιώς: ντοκιμαντέρ ονείρων), το σώμα και η φαρσικά ανυπόληπτη μνήμη του εμφανίζονται ακραία εξουθενωμένα.

Τα πρόσωπα, περιδείη, άπνοια, ανοίκεια και ανά στιγμές πικρά ή πικάντικα τρυφερά προϊόντα μιας αχαλίωτης μυθοπλαστικής φαντασίας (ήρωες μυθιστορημάτων, ανύπαρκτοι σωσίες, ζώα, έντομα, φυτά, αλλά και άνθρωποι όλων των φυλών, των φύλων και των κοινωνικών στρωμάτων: άστεγοι, καλοντυμένοι αστοί, πανικόβλητοι υπερήλικες ή απελπισμένοι μεσήλικες και μοναχικοί νέοι, γραφειοκράτες ή ρέμπελοι του περιθωρίου, άντρες γκέι ή κρυφογκέι και γυναίκες λεσβίες, τύποι αιματώδεις ή πελιδνοί, καλογυμνασμένοι ή καθηλωμένοι σε αναπηρικά αμαξίδια), ενώ πιστεύουν ότι συνομιλούν, επί της ουσίας, παραληρούν ή εκφράζουν μόνο τον εαυτό τους.

Σε συνδυασμό με έναν ρυθμό ασθματικό και μιαν ατιόσφαιρα απροσδιόριστη, μετέωρη και δυστοπική πολύ κοντά στην *ατέρμονη κωμωδία της κούρασης* του Όπως παντού, σπαρταριστές ερωταποκρίσεις όπως στην περίπτωση της συνομιλίας ενός πατέρα με το παιδί του («Καφέ χοντρά μπουφάν», «Το φτυάρι»), παραχωρούν τη θέση τους σε αμιλεγόμενες εξομολογήσεις και

ακατανόητες εμμονές, αινιγματικά αποφθέγματα, τραγουδάκια και ιδέες διατυπωμένες ανάλαφρα σαν παραβολικά παραμύθια («Μπορντό παντόφλες»).

Συμπονετικά στιγμιότυπα («Κίτρινες φρέζιες»), εναγώνιες επικλήσεις (Μοβ άμφια) και δηλητηριώδεις διάλογοι («Κοιμένες φλέβες», «Τέσσερις μίσκες»), όλα ομοιογενή ως προς το ύφος και συνεκτικά ως προς τη δομή, διαδραματίζονται σε τόπους ασαφείς και φραστικούς ή υπαρκτικούς και πασιγνωστούς όπως η Βιέννη, το Σαν Φραντσίσκο, η Μόσχα, κ.α. Φαντασιώσεις για παιδοκτονίες («Οι κούκλες»), καρναβαλικές κινήσεις και γκρανγκινολικοί γρίφοι που εκφέρονται σε ώρες συγκεκριμένες (αν και χωρίς λόγο), ή το εντελώς αντίθετο, σε χρόνους και χώρους απροσδιόριστους (π.χ. «Χάραμα με ομίχλη», «Καύσωνας. Μεσημέρι»), αναδεικνύουν το υπαρξιακό και συλλογικό δράμα ενός κόσμου μακράν, αλλά και απολύτως εντός τού καθ' ημάς τετριμμένου και καθημερινού.

Φαντάσματα πνευματώδη, σύγχρονα, με σάρκα και οστά, με μια *suī generis* γλώσσα (μείξη λόγιας, λαϊκής και αργκό του πεζοδρομίου), εντέχνως αυθόρμητη ή επιτυχώς στιλιζαρισμένη, κυνικά, σαρκαστικά ή αυτοσαρκαζόμενα, αποκαλύπτουν σε όλο το μεγαλείο τους το συλλογικό και οικογενειακό σφαγείο, την έλλειψη ενσυναίσθησης και τις ανομολόγητες, παράλληλες σκέψεις που υποβόσκουν κάτω από τον μανδύα κάποιου δόγματος ή μιας υποτίθεται εκλεπτυσμένης και υποκριτικά φιλελεύθερης ιδεολογίας και πρακτικής («Κίτρινο κράνος», «Μαύρο κιτά» κ.ά.).

Σκληρά αυτό στο διήγημα «Φως κατά πάνω τους», όπου, με τον χρόνο να μετράει αντίστροφα, ένας ώριμος άνδρας, υπό την επιρροή κάποιου άορατου Κέντρου Ελέγχου διατάσσει τα παιδιά-γονείς του να προβούν σε χυδαίο σεξ, κι όταν αυτά αρνούνται τα τραυματίζει, επιβεβαιώνουν την τόλμη αλλά και την ικανότητα του Φάις να αγγίζει σκληρές πραγματικότητες αναποδογυρίζοντας τα δεδομένα τους και ανεβάζοντας τον πήχη που ο ίδιος έθεσε με την άτυχη τριλογία του: «Από το πουθενά» (2015), «Lady Cortisol» (2016) και «Όπως παντού» (2019).

Ελλειπτικός και ταυτόχρονα χειμαρρώδης, θαυμαστής του Τσέχοφ και βαθύς γνώστης του Κάφκα και του μεταμοντέρνου, μέχρι κεραίας εννοιολογικός και γλωσσσοκεντρικός, ο Φάις, στην ανά χειρας συλλογή, αφιερωμένη στους *μαθητές του και την* (κοινή) *αφηγηματι-*

κή τους περιπέτεια, ανανεώνει δυναμικά τόσο την ελληνική πεζογραφία όσο και τη δική του πεζογραφική πορεία, από την πρώτη συλλογή διηγημάτων του («Απ' το ίδιο ποτήρι και άλλες ιστορίες», Κρατικό Βραβείο Διηγήματος, 2000), μέχρι την *Ερευνήτρια* (Βραβείο Μυθιστορήματος Αναγνώστη, 2021) και το *Caput mortuum* (1392).

Χρύσα Φάνη

Σημείωση

1. Δελτάρια, 1967, μτφρ. Μ.Ν. Θεοδόσης, ΠΕΚ, 2021

